

УДК: 347.7:336.127
Biblid 1451-3188, 17 (2018)
Год XVII, бр. 64, стр. 77–94
Изворни научни рад

ФИНАНСИЈКО РЕСТРУКТУРИРАЊЕ ИЛИ САНАЦИЈА ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА

проф. др Славко ВУКША
проф. др Бруно ЂУРАН
Срећко БАЧЕВАЦ, М.А.¹

Апстракт: Привредна друштва оснивају се за обављање економских активности са намером стицања прихода након извршења трансакција. Међутим, у ситуацији када привредно друштво не послује успешно и ако оствари губитке, односно трошкове који превазилазе приходе, та ситуација указује да је привредно друштво запало у финансијске и пословне потешкоће. Поред реструктурирања у поступку приватизације и реорганизације у стечајном поступку, споразум о финансијском реструктурирању представља трећи начин на који се може извршити опоравак или санација привредних друштава. Овај метод санације уведен је у наш правни систем у 2011. години, усвајањем Закона о споразумном финансијском реструктурирању природних друштава. Договорно финансијско реструктурирање обухвата правна правила о регулисању нерешених дужничко-поверилачких односа. Нека од ових правила спадају у групу класичних правила о санацији предузећа. Поред тих правила постоје и потпуно нова правила која прописују могућност формирања органа за санацију, надлежности институционалних посредника и статус поверилаца који треба да прихвате споразум о реструктурирању. Предметни рад је концентрисан управо на анализу наведених правила како би се пружио јаснија слика о усвојеним правним решењима.

Кључне речи: Финансијско реструктурирање, кредитне установе, инвестиције, акционарска друштва.

¹ Алфа БК Универзитет, Београд. Е-mail: slavkovuksa@gmail.com

1) УВОД

Привредна друштва (акционарска друштва) оснивају се и послују у циљу обављања привредне делатности а са намером да стичу добит по реализацији посла. Међутим, у ситуацији кад друштво не послује успешно, него ако има непокривене губитке, расходе веће од прихода, то указује да је запало у финансијске и пословне тешкоће, односно кризу пословања и угрожен му је опстанак на турбулентном тржишту.

2) МЕРЕ ЕУ

Финансијско реструктурирање и санације привредних друштава у Европској унији одвија се у врло широко заснованом регулаторном оквиру. За опоравак и санацију кредитних институција и инвестиционих друштава основа је Директива 2014/59/ЕУ Европског парламента и Већа од 15. маја 2014. године, а којој су корени измена Директиве Већа 82/891/ЕЕЗ и директива 2001/24/ЕЗ, 2002/47/ЕЗ, 2004/25/ЕЗ, 2005/56/ЕЗ, 2007/36/ЕЗ, 2011/35/ЕУ, 2012/30/ЕУ и 2013/36/ЕУ те уредби (ЕУ) бр. 1093/2010 и (ЕУ) бр. 648/2012 Европског парламента и Већа (Текст значајан за ЕГП) (СЛ Л ЕУ 173, 12. 6. 2014, у даљем тексту: Директива 2014/59/ЕУ). Осим ове директиве као мере Европске уније наводе се следеће Уредбе Европске уније:

1. Уредба (ЕУ) бр. 575/2013 је Уредба (ЕУ) бр. 575/2013 Европског парламента и Већа од 26. јун 2013. о бонитетним захтевима за кредитне институције и инвестициона друштва и о измени Уредбе (ЕУ) бр. 648/2012 (Текст значајан за ЕГП) (СЛ Л ЕУ 176, 27. 6. 2013.)
2. Уредба Већа (ЕУ) бр. 1024/2013 од 15. октобра 2013. о додели одређених задатака Европској централној банци у вези с политикама бонитетног надзора кредитних институција (СЛ Л ЕУ 287, 29. 10. 2013.)
3. Уредба (ЕУ) бр. 648/2012 је Уредба (ЕУ) бр. 648/2012 Европског парламента и Већа од 4. јула 2012. о ОТИ изведеницама, средишњој другој уговорној страни и трговинском репозиторију (Текст значајан за ЕГП) (СЛ Л ЕУ 201, 27. 2. 2012.)
4. Уредба (ЕУ) бр. 1093/2010 је Уредба (ЕУ) бр. 1093/2010 Европског парламента и Већа од 24. новембра 2010. о оснивању европског надзорног тела (Европског надзорног тела за банкарство), којом се измењује Одлука бр. 716/2009/ЕЗ и ставља изван снаге Одлука Комисије 2009/78/ЕЗ (СЛ Л ЕУ 331, 15. 12. 2010.)
5. Директива 2013/36/ЕУ је Директива 2013/36/ЕУ Европског парламента и Већа од 26. априла 2013. о приступању делатности кредитних институција и бонитетном надзору над кредитним институцијама и инвестицијским друштвима, измени Директиве 2002/87/ЕЗ те стављању

- изван снаге директива 2006/48/ЕЗ и 2006/49/ЕЗ (Текст значајан за ЕГП) (СЛ Л ЕУ 176, 27. 6. 2013.)
6. Директива 2014/49/ЕУ је Директива 2014/49/ЕУ Европског парламента и Већа од 16. априла 2014. о системима осигурања депозита (Текст значајан за ЕГП) (СЛ Л ЕУ 173, 12. 6. 2014.)
 7. Директива 2009/65/ЕЗ је Директива 2009/65/ЕЗ Европског парламента и Већа од 13. јула 2009. о усклађивању закона и других прописа у односу на субјекте за заједничка улагања у преносиве вредносне папире (UCITS) (Текст значајан за ЕГП) (СЛ Л ЕУ 302, 17. 11. 2009.)
 8. Директива 2002/47/ЕЗ је Директива 2002/47/ЕЗ Европског парламента и Већа од 6. априла 2002. о финансијском колатералу (СЛ Л ЕУ 168, 27. 6. 2002.)
 9. Директива 98/26/ЕЗ је Директива 98/26/ЕЗ Европског парламента и Већа од 19. маја 1998. о коначности намирења у платним системима и системима за намирења вредносних папира (СЛ Л ЕУ 166, 11. 6. 1998.)
 10. Директива 97/9/ЕЗ је Директива 97/9/ЕЗ Европског парламента и Већа од 3. марта 1997. о системима накнаде штете за инвеститоре (СЛ Л ЕУ 84, 26. 3. 1997.)
 11. Директива 2014/65/ЕУ је Директива 2014/65/ЕУ Европског парламента и Већа од 15. маја 2014. о тржишту финансијских инструмената и измени Директиве 2002/92/ЕЗ и Директиве 2011/61/ЕУ (Текст значајан за ЕГП) (СЛ Л ЕУ 173, 12.6.2014.)
 12. Директива Већа 2001/23/ЕЗ је Директива Већа 2001/23/ЕЗ од 12. марта 2001. о усклађивању законодавства држава чланица у односу на заштиту права запосленика код преноса подузећа, погона или делова предузећа или погона (СЛ Л ЕУ 82, 22. 3. 2001.)
 13. Препорука Комисије 2003/361/ЕЗ је Препорука Комисије 2003/361/ЕЗ од 6. маја 2003. о дефиницији микропредузећа те малих и средњих предузећа (Текст значајан за ЕГП) (СЛ Л ЕУ 124, 20. 5. 2003.).

3) САДРЖАЈ

Историјски приказ санације

Санација у правној теорији представља поступак у оквиру кога се предузимају одговарајуће мере ради помоћи, између осталог, привредним (акционарским) друштвима која су запала у кризу пословања.² Поред овог

² Латинска реч санаре значи, изворно, лечити.

одређења у теорији су присутна и друга одређења, према којима санација представља скуп мера које се предузимају ради економског оздрављења неког предузећа.³ Неки аутори санацију везују за инсолвентог дужника, па се каже да је то поступак путем којег се спроводи низ повезаних радњи и мера ради спашавања инсолвентног дужника од стечајне ликвидације и његово враћање у здраво економско стање.⁴ У српском праву годинама је посвећивана велика пажња у подужем периоду самоуправних привредних субјеката односно договорне економије. То је била обавезна мера која је предузимана према привредним субјектима који су запали у финансијске и друге потешкоће у пословању. Над привредним субјектима није могао бити спроведен поступак стечаја ако претходно није покушана санација, односно процес санације.

Санација је први пут уведена у наш правни систем Уредбом о престанку предузећа и радњи.⁵ Уредба је донета у време преласка на нов привредни систем у коме су привредне организације добиле економску и правну самосталност, па онда и потреба да се уведу услови за престанак, али и за санацију, као начин да се привредни субјекти опораве и наставе пословање, иако раде са губитком.⁶ Током времена, односно од момента када су дефинисана прва правила па наредне три и по деценије, санација је служила као приоритетно средство у покушају оздрављења наших привредних субјеката, а број стечајева, у односу на санацију, био је релативно мали. Значај који је имала санација проистиче и из чињенице што је у релативно кратком временском периодом седам пута уређиван овај институт. У једном делу теорије истицало се да је широко постављени институт санације одраз идеолошког односа према институту стечаја као непримереном социјалистичким друштвеним односима.⁷ После првог прописа, којим је регулисана санација, донети су: Основни закон о предузећима (1965), Закон о принудном поравнању и стечају (1965), Закон о условима и поступку санације организација удруженог рада (1972), Закон о санацији и престанку организација удруженог рада (1980). Доношењем ових закона завршава се прва фаза коју карактерише појава и развој института санације. Потом, долази друга фаза, фаза стагнације и стављања у други план санације која је трајала деценију и по, у оквиру које су донета два прописа од значаја за овај институт, а то су: (1) Закон о финансијском пословању (1989), и (2) Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (1989). Трећу фазу

³ М. Васиљевић, *Привредно право*, Правни факултет, Београд, 2012, стр. 354.

⁴ М. Велимировић, *Стечајно право*, Правни факултет, Нови Сад, 2004, стр. 207.

⁵ *Службени лист ФНРЈ*, бр. 5/53, 49/56, 53/61, 52/62.

⁶ У периоду административног управљања предузеће које је пословало нерентабилно није сносило никакве последице, јер је радило онако како је било предвиђеном државним планом).

⁷ М. Васиљевић, *op. cit.*, стр. 354.

коју одређују важећи прописи, карактерише поновно стављање санације у први план, као средство којем треба прибећи како би се избегао стечај. У условима тржишне економије санација је постепено губила на значају, што се може закључити на основу малог броја норми које су садржали прописи који су били на снази у периоду од 1989. до 2009. године. Од тог периода поједини прописи реafirмишу санацију (али не и њену обавезност), с тим што више није у питању санација већ реорганизација и реструктурирање привредних субјеката. Институт санације је оправдан потребом да се заштите интереси пословних партнера дужника, али и друштвени интереси. Први су имали интерес да се санира дужник, како би избегли потенцијалне поремећаје у свом пословању, а друштво како би избегло социјалне проблеме који се отварају ако привредни субјект престани да постоји.⁸ Решења у Европској унији су „подељена“ међу земљама чланицама – у једнима преовладава процес реструктурирања акционарских друштава, а у другима се опредељују за различите облике и методе санационих процеса.

Решења у српском праву

У српском праву се разликују три начина и модалитета опоравка привредних друштава, односно акционарских друштава.⁹ Један од тих начина спроводи се у судском (стечајном поступку), а друга два реализују се вансудским путем реструктурирања у поступку приватизације друштвеног (државног) капитала, односно финансијског реструктурирања привредних друштава која су запала у финансијске тешкоће. Овај последњи облик опоравка привредних друштава уведен је тек 2011. године у циљу решавања судбине преосталих друштвених (државних) предузећа.¹⁰ Ова три начина могу се подвести под правни третман санације. Иначе је институт санације на крају свог развојног пута оспораван у теорији, уз истицање да доводи до социјализације губитака, да не доприноси успешности пословања привредних субјеката, да пренаглашава улогу државе и њених органа у опоравку привредних субјеката, а требало би да се у први план ставе повериоци и дужник који би, сходно својим интересима и потребама, требало да о томе одлучују.¹¹ Међутим, треба имати у виду да се доношењем Закона о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава ширио

⁸ И. Јанковец, *Привредно право*, Београд, 2006, стр. 169.

⁹ „Закон о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава“, 2011, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 36/2011.

¹⁰ М. Мићовић, „Споразумно финансијско реструктурирање или санација привредних друштава“, *Правни живот*, бр.11/2011, стр. 54.

¹¹ М. Васиљевић, *Трговинско право*, Београд, 1995, стр. 354.

простор за предузимање мера у циљу опоравка привредних друштава, због чега институт санације поново добија онај значај који је имао и у нашој блиској правној историји. С обзиром да правила која су садржана у Закону о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава представљају само нешто другачији настанак низа решења која су се већ примењивала у пракси, потребно је имати у виду и ранија важећа санациона правила, сличности и разлике између различитих модалитета санације, и потом правила која су задржана и, такође, садржана у Закону о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава. То су, пре свега, услови, санациони акт, улога државе и њених органа. Осим тога, потребно је размотрити и терминолошка питања, односно „у којој мери је оправдано користити термин реструктурирање (примењује се у различитим околностима уз другачије садржинско одређење) уместо санација.

Одреднице процеса санације – преглед

Процес санације, односно процес споразумног финансијског реструктурирања привредних субјеката, садржи више битних одредница које осветљавају цео процес по одређеним фазама. Анализом и синтезом решења која су била прихватана и у ранијим правним решењима односно прописима, а односила су се на поступак и процес санације, карактерише најмање десет одредница института санације, и то по следећем редоследу:¹²

Разлози за санацију привредних субјеката

У основи издвајају се две ситуације у којима се вршила санација:

- ако је привредни субјект завршио пословну годину са губитком (ако губици нису могли да се покрију из сопствених средстава резерви или из средстава других фондова, образованих за покриће губитака, привредни субјект је био дужан да предузме санационе мере);
- санациони поступак се покретао ако су биле испуњене законске основе за отварање стечаја.

Време предузимања санације

Поступак санације се могао прекинути пре или у поступку принудне ликвидације, односно стечаја, а при томе је у неким прописима било одређено:

- да се санација може предузети само ван стечаја;¹³

¹² М. Мићовић, *op.cit.*, стр. 54.

¹³ „Закон о условима и поступку санације организација удруженог рада“, „Закон о санацији и престанку организација удруженог рада“, „Закон о финансијском пословању“.

- могућност санације у поступку стечаја;¹⁴
- остваривање обе могућности санације.¹⁵

Циљ санације

Санација је покренута ради покрића губитака (осим тога у неким прописима било је одређено да се санација предузима у циљу обезбеђења услова за трајно успешно пословање (ради тога доношен је санациони програм који је садржавао, између осталог, утврђене узроке због којих је настао губитак, мере и рокове за њихово отклањање, рок трајања санације).

Санатори привредних субјеката

Могло би се појавити свако лице које има интерес да се дужник опорави и настави своје пословање (од друштвено-политичке заједнице до фондова и кредита).

Санациони алати

Санациони поступак је покретан на основу иницијативе и одлуке субјекта који је запао у финансијске тешкоће (између поверилаца санатора и привредне организације која се санира закључиван је уговор – самоуправни споразум о међусобним односима у санацији којима су регулисана њихова права и обавезе, или о смањењу потраживања).

Оправданост санације

Према Основном закону о предузећима да би могао да се спроведе санациони поступак било је потребно да пословна банка, која је у пословном односу са предузећем, испита узроке тешкоћа у које је предузеће запало и да оцени да ли предузећу треба дати санациони кредит – оцена банке.

Обавештења о санацији

О отварању поступка санације обавештавани су различити субјекти (друштвено-политичка заједница, субјекти са којима је постојао споразум о одговорности за обавезе, самоуправна интересна заједница, служба друштвеног књиговодства, суд код кога је дужник био уписан у регистар, банка, удружење у привредној комори) који су, сходно тадашњим прописима, били на одређени начин везани за санациони поступак.

¹⁴ „Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији“; „Закон о стечајном поступку“.

¹⁵ „Уредба о престанку предузећа и радњи“, „Основни закон о предузећима“, „Закон о условима и поступку санације“ (1972).

Санациони органи

Не формирају се органи за спровођење поступка осим у одређеним случајевима.¹⁶

Очување правног субјективитета

Отварање поступка, по правилу, није имало утицаја на правну и пословну способност предузећа које се санира (оздрављење предузећа и спречавање наступања стечаја. За разлику од правне, пословна способност је могла бити ограничена на више начина, ако је тако било предвиђено актом којим су регулисани односи између дужника и санатора:

- формирањем принудне управе или заједничког органа управљања, чији састав су чинили повериоци санатори;
- давањем сагласности од стране санатора на правне послове које закључују заступници предузећа;
- ограничењем исплате личних доходака или коришћењем средстава заједничке потрошње).

Санационе мере

Санација се спроводила применом различитих мера:

- сопственим средствима резерви;
- средствима других правних лица или средствима других фондова, образованих за покриће губитака;
- дотацијама друштвено-политичких заједница
- расподелом дохотка пре опорезивања, на терет трајних извора средстава;
- отписом потраживања од стране поверилаца.

У ситуацијама када се ради о реорганизацији стечајног дужника, поред поверилаца и дужника, активну улогу има суд, односно стечајни судија који доноси решење којим потврђује усвајање плана реорганизације који има снагу извршне исправе и сматра се новим уговором за измирење потраживања која су у њему наведена. Споразумно реструктурирање се врши уз учешће институционалног посредника.¹⁷

¹⁶ Изузетак од тог правила садржао је Закон о условима и поступку санације организације удруженог рада из 1972. године (у њему је било одређено да ако повериоци одлуче да преузму санацију, образују одбор поверилаца који спроводе поступак).

¹⁷ Ту улогу има Привредна комора Србије која пружа подршку дужнику и повериоцима поводом преговора које воде о финансијском реструктурирању.

Сличности и разлике између санационих модалитета у Србији

У српском праву, у основи, постоје три облика односно модалитета постојећих санационих решења. Хронолошки посматрано, односно према времену доношења прописа којима су ови облици дефинисани, то су следећи облици:¹⁸

*Реструктурирање у поступку приватизације*¹⁹

Реструктурирање је уведено Законом о приватизацији (Сл. гласник РС 38/01, 18/03, 45/05, 123/07, 30/10) и подзаконским прописима (Уредбама), где се субјекти приватизације уводе у поступак реструктурирања под условом да је Агенција за приватизацију процењивала да капитал или имовина субјекта приватизације не могу бити продати методом јавног тендера или јавне аукције без претходног реструктурирања. Критеријуми за доношење такве одлуке су утврђени у Уредби о поступку и условима за претварање обавеза одређених правних лица у трајни улог државе.²⁰ Међу санационим мерама, различите природе и садржине, које се могу предузети у поступку реструктурирања, издваја се отпуст дуга због тога што се ради о институту *sui generis* (на основу сагласности воља поверилаца и дужника), што има за последицу гашења облигације (престанак обавезе дужника).

Реорганизација стечајног дужника

Правила о реорганизацији по први пут су уведена у наш правни систем Законом о стечајном поступку, а потом и у Закону о стечају („Сл. гласник РС“, бр. 104/09). Под реорганизацијом се подразумева намирење поверилаца на начин и под условима одређеним планом реорганизације (усвајањем плана престају разлози који су представљали правни основ за покретање стечајног поступка), а план има снагу извршне исправе и представља правни основ новог уређења и извршења обавеза стечајног дужника према повериоцима. Реорганизација у функционалном смислу замењује принудно поравнање и обухвата низ мера којима се задире у финансијску структуру дужника, у структури чланова, запослених, организацију и обим његових пословних активности.²¹

¹⁸ М. Мићовић, *op.cit.*, стр. 59.

¹⁹ Н. Јовановић, „Приватизација као средство решавања државних финансијских тешкоћа“, *Право и привреда*, бр. 5-8/2004, Београд, стр. 320.

²⁰ Н. Николић, „Реструктурирање у поступку приватизације, како обезбедити заштиту поверилаца и правну сигурност“, *Право и привреда*, бр. 4-4/2011, Београд, стр. 373.

²¹ М. Мићовић, *op. cit.*, стр. 54.

Споразумно финансијско реструктурирање привредних друштава

Ово реструктурирање представља најновији санациони облик који је уведен у наше право доношењем ЗОСР. Заједничко за све санационе облике је, с једне стране, чињеница да се они користе као инструмент опоравка, финансијске и привредне консолидације привредних субјеката, а с друге стране, да се поводом сваког од ових облика успоставља један посебан тродимензионални однос у коме учествују дужник, повериоци и одговарајући орган. У случају реструктурирања у поступку приватизације као орган који доноси одлуку о прихватању програма приватизације појављивала се Агенција за приватизацију, а сам програм је имао снагу извршне исправе и сматрао се уговором којим се утврђивала висина и начин измиривања потраживања поверилаца која су у њему утврђена. Поред сличности између санационих облика постоје бројне разлике које се огледају у:²²

Природи поступка – Реорганизација се одвија уз учешће и под надзором суда, а реструктурирање се спроводи у вансудском поступку.

Субјектима који могу да буду санирани – Санирају се субјекти који се приватизују у поступку споразумног реструктурирања, привредних друштава у финансијским тешкоћама, или и из стечајних разлога (осим оних који се претежно баве санирањем финансијских услуга).

Циљу који се постиже санацијом – Циљ је да се омогући дужнику да настави пословање, а повериоцима да реализују своја потраживања, под повољнијим условима од банкрота.

Правном основу за спровођење санације – Одлука Агенције када се ради о реструктурирању и поступку приватизације, и уговор кад се ради о споразумном реструктурирању.

Санационим мерама – Уз помоћ мера финансијске природе, уз помоћ различитих мера организационе, уговорне, финансијске и кадровске природе.

Обавезношћу санационих мера за повериоце – План има принудни карактер и производи правно дејство и према оним повериоцима који на њега нису пристали (у случају споразумног реструктурирања санационе мере обавезују само оне повериоце који потпишу уговор о реструктурирању).

Забраном извршења над имовином дужника – Од дана доношења одлуке о реструктурирању до дана окончања поступка, односно у периоду који је одређен уговором (у случају споразумног реструктурирања), не може се спровести принудно извршење ради намирања потраживања.

²² М. Мићовић, *op.cit.*, стр. 62.

4) ПРАВИЛО О СПОРАЗУМНОМ РЕСТРУКТУРИРАЊУ КАО ОБЛИКУ САНАЦИЈЕ ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА

Санација ван стечаја, уз одређене изузетке, може да се спроведе према привредним друштвима. Дакле, поред санације у пуном облику и санације у стечају ово је трећи облик санације у нашем правном поретку. Сам Закон о споразумном реструктурирању већ својим називом одређује правни оквир, граничнике за спровођење санације до које се може доћи и споразумно, а не принудно. То се остварује преко мера финансијске природе, а не оних које су организационе или кадровске природе. У Закону се наилази на правила која се односе на:²³

Почетне услове реструктурирања

- спроводи се ако је могућ опоравак и наставак пословања;
- друштво које се реструктурира не може да буде оно које се бави: пружањем финансијских услуга, банке, друштва за осигурање, покровитељи емисија хартија од вредности, приватни инвестициони фондови, друштва за управљање инвестиционим и добровољним пензионим фондовима, брокерско-дилерска друштва, друштва која обављају послове финансијског лизинга.

Одређење појма „финансијске тешкоће“

- спроводи се према друштву које је запало у финансијске тешкоће, уколико послује са губитком, уз услов да је његова имовина већа од његових обавеза;
- друштво је „у финансијским тешкоћама“ ако је остварен неки од стечајних разлога: неспособност плаћања (неликвидност), претећа неспособност плаћања (претећа неликвидност, презадуженост).

Санационе органе

- предвиђа се именовање лица (стручни саветници, лица која воде преговоре) и органа (тело за координацију), од стране поверилаца који су прихватили да учествују у реструктурирању, са овлашћењем да спроведу поступак санације;
- поверилац са највећим потраживањем је лице које води преговоре са дужником, и обавештава остале повериоце о току и садржини преговора.

²³ Мишовић, М., 2011, Споразумно финансијско реструктурирање или санација привредних друштава, Правни живот, тематски број, том III, правни факултет, Београд, бр. 11/2011, стр. 63.

Санаторе

- појављују се само повериоци (не и друга лица), те постоји два или три санатора (од тога две банке), а то отежава и ограничава круг санатора, чак и онда када је са санацијом сагласан и највећи поверилац (само зато што с тим нису сагласне две банке).

Институционалне посреднике

- спроводи се добровољно и уз учешће Привредне коморе, као инст. посредника, која доводи у везу дужника и повериоце (својим правилником уређује услове, начин и висину накнаде за институционално посредовање).

Санационе подстицаје

- предвиђени су директни подстицаји који могу да регулишу порески поступак и администрација.

Споразумно реструктурирање се окончава на начин који је уобичајен за вансудску санацију закључењем уговора којим се ради санирања предвиђа:

- примена неке од мера финансијске природе,
- промена режима исплате дугова,
- уновчавање или пренос имовине ради намирења поверилаца;
- отпуст и опрост дуга;
- извршење, измена или одрицање од заложног права;
- давање додатних средстава обезбеђења;
- претварање потраживања у капитал;
- закључење уговора о кредиту;
- издавање хартија од вредности.

5) САДРЖАЈ ФИНАНСИЈСКОГ РЕСТРУКТУРИРАЊА

Према Закону који је објављен средином 2015. године дефинисан је процес и поступак финансијског реструктурирања. Спровођење финансијског реструктурирања започиње подношењем захтева за спровођење финансијског реструктурирања који могу поднети дужник или један или више поверилаца. Захтев се подноси Привредној комори Србије као институционалном посреднику. Услови за финансијско реструктурирање су појашњени у овом Закону. Финансијско реструктурирање може се спроводити ако у њему учествују најмање две домаће или стране банке, у смислу закона којим се уређују банке, у својству поверилаца. Изузетно, у случају да је дужник предузетник, финансијско реструктурирање може се спроводити ако у њему

учествује најмање једна банка. Уместо банке у финансијском реструктурирању могу учествовати и домаће развојне институције, а уместо једне од банака или институција и домаћа банка у стечају или ликвидацији. У току финансијског реструктурирања може се увести мировање дугова које производи правно дејство даном закључења уговора о мировању дугова. Уговор о мировању дугова представља основ за обуставу извршења у принудној наплати са рачуна дужника у погледу потраживања поверилаца који закључе тај уговор, као и за забрану покретања односно одлагање извршења које је покренуто на предлог извршног повериоца који је закључио тај уговор (уговор се закључује се у писменој форми). Међутим, ако су средства дужника на његовим рачунима у блокади, дужник или било који поверилац који закључи уговор, према овом Закону, доставља тај уговор организацији која спроводи принудну наплату са рачуна дужника ради обуставе извршења по основу поднетих меница и других средстава плаћања у погледу потраживања поверилаца који су закључили тај уговор. У периоду мировања дугова повериоци који су закључили уговор о мировању дугова не могу предузимати радње у циљу наплате потраживања, осим подношења тужби ради наплате потраживања у циљу спречавања наступања застарелости свог потраживања. Поверилац који закључи уговор о мировању дугова дужан је да без одлагања достави судским и другим органима пред којима се на захтев ових поверилаца води поступак извршења, односно наплате, захтев за одлагање тог извршења, односно наплате до истека периода мировања дугова. Суд, односно други орган пред којим се води поступак, према овом Закону, дужан је да по пријему захтева, без одлагања, а најкасније у року од два радна дана од дана пријема захтева донесе одлуку о одлагању извршења и да је без одлагања, а најкасније наредног радног дана од дана њеног доношења достави организацији која спроводи принудну наплату са рачуна дужника, односно другом надлежном органу или организацији. У периоду мировања дугова поверилац може располагати својим потраживањем, осим ако уговором сходно овом Закону, није другачије одређено. У том случају, стицалац потраживања ступа у сва права и обавезе преносиоца потраживања из тог уговора. Период мировања дугова утврђује се уговором о мировању дугова. Међутим, ако се повериоци и дужник у периоду мировања дугова не споразумеју о поновном уређивању дужничко-поверилачких односа, ти повериоци истеком периода мировања дугова поново стичу право на покретање наплате потраживања с рачуна тог дужника, односно право на започињање или наставак поступка извршења. Институционално посредовање у поступку финансијског реструктурирања обавља Привредна комора Србије. Привредна комора Србије као институционални посредник: 1) пружа помоћ при успостављању сарадње између дужника и поверилаца ради преговора о поновном уређивању дужничко-поверилачких односа; 2) пружа подршку дужницима и повериоцима у току преговора ради њиховог успешног окончања; 3) води евиденцију закључених уговора о финансијском

реструктурирању; 4) прати реализацију закључених уговора о финансијском реструктурирању. Привредна комора Србије, уз претходну сагласност министра надлежног за послове економије, уређује услове и начин институционалног посредовања, сагласно одредбама закона који регулише посредовање у решавању спорова, као и висину накнаде за институционално посредовање у финансијском реструктурирању. Посредник Привредне коморе Србије је физичко лице које на независан, неутралан и непристрасан начин посредује између страна у спорном односу и испуњава следеће услове: 1) да је уписано у Регистар посредника који води министарство надлежно за послове правосуђа; 2) да је завршило специјализовану обуку за посреднике у поступку споразумног финансијског реструктурирања према програму Привредне коморе Србије. Посредник је дужан да: 1) посредује у складу са начелима посредовања, Етичким кодексом посредника који доноси министар надлежан за послове правосуђа и актом Привредне коморе Србије којим се уређују услови и начин институционалног посредовања; 2) спроведе и оконча поступак посредовања у најкраћем року. Посредник не може да намеће странама решење, да даје обећања и правне савете, нити да гарантује одређени исход посредовања. Посредник је одговоран за штету коју нанесе странама поступајући супротно Етичком кодексу, својим незаконитим поступањем, намерно или грубом непажњом, у складу са општим правилима о одговорности за штету. Уговор о финансијском реструктурирању садржи неколико кључних чланова. Споразумно финансијско реструктурирање окончава се уговором о споразумном финансијском реструктурирању, који се закључује између дужника и повериоца. Уговор, који се саставља и потписује у писаној форми, може обухватити следеће: 1) предвиђање отплате у ратама, измену рокова доспелости, каматних стопа или других услова кредита, зајма или другог потраживања или инструмента обезбеђења; 2) уновчење имовине или пренос такве имовине ради намирања потраживања; 3) отпуст дуга; 4) извршење, измену или одрицање од заложног права; 5) давање додатних средстава обезбеђења од стране дужника или трећих лица, укључујући давање јемстава и гаранција; 6) претварање потраживања у капитал; 7) закључивање уговора о кредиту, односно зајму; 8) издавање хартија од вредности; 9) друге мере од значаја за реализацију финансијског реструктурирања. Закон обухвата и заложно право. Потраживање које се реструктурира и које је обезбеђено хипотеком, односно заложним правом на покретним стварима и правима (у даљем тексту: обезбеђено потраживање које се реструктурира), замењује се реструктурираним обезбеђеним потраживањем, тако да хипотека, односно заложно право на покретним стварима и правима, као споредно право везано за обезбеђено потраживање које се реструктурира, наставља да постоји као средство обезбеђења реструктурираног потраживања, у складу са уговором о финансијском реструктурирању. Катастар непокретности, односно други регистар заложног права, врши измену података уписане хипотеке, односно

заложног права на покретним стварима и правима, сагласно износу реструктурираног обезбеђеног потраживања, као и другим условима реструктурираног обезбеђеног потраживања. Хипотека, односно заложно право на покретним стварима и правима, представља средство обезбеђења реструктурираног обезбеђеног потраживања до износа обезбеђеног потраживања које се реструктурира, а у случају да је износ реструктурираног обезбеђеног потраживања смањен у односу на износ обезбеђеног потраживања које се реструктурира, катастар непокретности, односно други регистар заложног права врши измену података уписане хипотеке, односно заложног права на покретним стварима и правима, у смислу овог Закона. До формирања нове листе посредника Привредне коморе Србије, у складу са одредбама Закона о посредовању у решавању спорова („Службени гласник РС“, број 55/14), поступке посредовања водиће посредници са важеће листе посредника Привредне коморе Србије.

6) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

Директива 2014/59/ЕУ Европског парламента и Већа од 15. маја 2014. године, а којој су корени измена Директиве Већа 82/891/ЕЕЗ и директива 2001/24/ЕЗ, 2002/47/ЕЗ, 2004/25/ЕЗ, 2005/56/ЕЗ, 2007/36/ЕЗ, 2011/35/ЕУ, 2012/30/ЕУ и 2013/36/ЕУ, те уредби (ЕУ) бр. 1093/2010 и (ЕУ) бр. 648/2012 Европског парламента и Већа (Текст значајан за ЕГП) (СЛ Л ЕУ173, 12. 6. 2014. Уредба Комисије Европске уније бр. 651/2914 ступила је на снагу 17. априла 2014. године. Односи се на оцењивање одређених категорија подршке спојивим са унутрашњим решењима, а у примени чланова 107 и 108 Уговора.

7) ИЗВОРИ

Директива 2014/59/ЕУ Европског парламента и Већа од 15. маја 2014. године.
Ивањко, Ш., 2008, Индивидуални стечај у Словенији, Правни живот, тематски број, Београд, 12/2008, IV том.

Јанковец, И., 2006, Привредно право, Београд, стр.169.

Јовановић, Н., 2004, Приватизација као средство решавања државних финансијских тешкоћа, Право и привреда, бр.5-8/2004, Београд, стр. 320.

Мићовић, М., 2011, Споразумно финансијско реструктурирање или санација привредних друштава, Правни живот, тематски број, том III, правни факултет, Београд, бр.11/2011, стр. 54.

Николић, Н., Реструктурирање у поступку приватизације, како обезбедити заштиту поверилаца и правну сигурност, Право и привреда, бр. 4-4/2011, Београд, стр. 373.

Радовић, В., 2006, Индивидуални стечај, Правни факултет, Београд.

Службени лист ФНРЈ, бр. 5/53, 49/56, 53/61, 52/62;

Уредба о престанку предузећа и радњи, Основни закон о предузећима, Закон о условима и поступку санације (1972).

Васиљевић, М., 1995, Трговинско право, Београд, стр. 354.

Васиљевић, М., 2012, Привредно право, Правни факултет, Београд, стр. 354.

Велимировић, М., 2004, Стечајно право, Правни факултет, Нови Сад, 2004, стр. 207.

Закон о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава, 2011, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 36/2011.

Закон о условима и поступку санације организација удруженог рада, Закон о санацији и престанку организација удруженог рада, Закон о финансијском пословању.

Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији; Закон о стечајном поступку.

Закон о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава („Службени гласник РС“, број 36/11).

8) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Република Србија је донела нови Закон о финансијском реструктурирању („Сл. гласник РС“ 89/2015) током 2015. године. Предмет закона је уређивање услова и начин споразумног финансијског реструктурирања привредних друштава и предузетника у Републици Србији. Међутим, он има изузетак од примене јер финансијско реструктурирање не може се спроводити над следећим лицима: 1) банкама, друштвима за осигурање, покровитељима емисије хартија од вредности, приватним инвестиционим фондовима, друштвима за управљање инвестиционим и добровољним пензијским фондовима, брокерско-дилерским друштвима, привредним друштвима која обављају послове финансијског лизинга или послове факторинга, платним институцијама и институцијама електронског новца, као и другим привредним друштвима која се претежно баве пружањем финансијских услуга у складу са законом; 2) лицима у стечају и лицима над којима је покренут претходни стечајни поступак у складу са унапред припремљеним планом реорганизације, сагласно прописима којима се уређује стечај. Поједини изрази употребљени у овом закону имају следеће значење: 1) финансијско реструктурирање јесте поновно уређивање дужничко-поверилачких односа између привредног друштва, односно предузетника у финансијским тешкоћама, као дужника и поверилаца; 2) финансијске тешкоће јесу неспособност плаћања (неликвидност), претећа неспособност плаћања (претећа неликвидност) или презадуженост; 3) мировање дугова јесте

привремена обустава испуњења обавеза и забрана покретања извршења, односно одлагање извршења према привредном друштву, односно предузетнику у погледу поверилаца који учествују у финансијском реструктурирању; 4) домаћа развојна институција јесте Фонд за развој Републике Србије, Агенција за осигурање и финансирање извоза Републике Србије, Агенција за осигурање депозита када поступа у име и за рачун Републике Србије и друга правна лица која су посебним законом основана у сврхе финансирања или подстицања развоја у Републици Србији. Закон садржи следећа начела: *Начело подобности* – финансијско реструктурирање спроводи се ради поновног уређивања дужничко-поверилачких односа поводом дуга, односно потраживања којим дужник и повериоци слободно располажу. *Начело добровољности* – финансијско реструктурирање спроводи се добровољно, на основу сагласности поверилаца и дужника, уз учешће институционалног посредника. *Начело одрживости пословања дужника* – финансијско реструктурирање спроводи се ако је могућ опоравак и одржив наставак пословања привредног друштва, односно предузетника. *Начело поступања у доброј вери* – финансијско реструктурирање спроводи се у доброј вери, у складу са начелом савесности и поштења, са пажњом која се у правном промету захтева у одређеној врсти односа. У току мировања дугова дужнику је забрањено да предузима радње које би могле спречити или отежати наплату потраживања поверилаца који су закључили уговор о мировању дугова. *Начело сарадње поверилаца* – повериоци који су прихватили да учествују у финансијском реструктурирању дужни су да међусобно сарађују, како би се дужнику створили услови да прикупи и пружи податке и обавештења о својој имовини, капиталу, обавезама, пословању и пословним плановима, као и ради припреме предлога мера реструктурирања. *Начело равноправности положаја поверилаца и положаја сразмеран висини потраживања* – у финансијском реструктурирању свим повериоцима обезбеђује се једнак третман и равноправан положај у сразмери са висином њихових потраживања, осим ако се не договоре другачије. *Начело приступа подацима и поверљивости података* – дужник мора да обезбеди повериоцима, односно лицима која они овласте, благовремен и несметан приступ подацима и документацији од значаја за финансијско реструктурирање, а који се односе на његову имовину, капитал, обавезе, пословање и пословне планове, ради правилне процене његовог финансијског стања и припреме предлога мера финансијског реструктурирања. Поверилац и институционални посредник чувају као поверљиве све податке и обавештења која се односе на имовину, капитал, обавезе, пословање и пословне планове и предлог мера финансијског реструктурирања дужника. Подаци и обавештења могу да буду доступни само повериоцима који учествују у финансијском реструктурирању.

FINANCIAL RESTRUCTURING OR REHABILITATION OF COMPANIES

Abstract: A company is established to perform economic activities with the intent to generate revenue after the execution of transactions. However, in a situation where a company does not operate effectively and if it incurs losses or costs that exceed the income, this situation indicates the company has entered into financial and business difficulties. In addition to restructuring in the process of privatization and reorganization in bankruptcy proceedings, the agreement on financial restructuring is the third way in which the recovery or rehabilitation of a company can be carried out. This remediation method was introduced into our legal system in 2011, by adopting the Law on Contractual Financial Restructuring of Companies. The agreed financial restructuring includes the legal rules on the regulation of unsolved debt-trust relationships. Some of these rules belong to a group of classic rules on company restructuring. In addition to these rules, some completely new rules prescribe the possibility of establishing a rehabilitation authority, the responsibilities of institutional mediators and the status of creditors to accept a restructuring agreement. The subject of this paper is concentrated precisely on the analysis of the stated rules in order to provide a clearer picture of the adopted legal solutions.

Key words: Financial restructuring, credit institutions, investments, joint stock companies.